

*Att lyckas med
folkhälsoprojekt
Kvalitetssäkring*

STATENS
FOLKHÄLSOINSTITUT

*www.fhi.se
Rapport A 2005:18*

Denna skrift har utarbetats av

Karin Berensson

Marianne Granath

Viveca Urwitz

Skriften bygger på en rapport

”Kvalitetsindikatorer för primärpreventiva program på befolkningsnivå” av ovanstående samt av

Maj Ader

Peringe Carlsson och

Gertrud Ohlsson-Enhorn

© STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT A 2005:18

ISSN: 1653-0802

ISBN: 91-7257-422-4

Innehåll

FÖRORD	4
ATT LYCKAS MED FOLKHÄLSOPROJEKT	5
<i>Vem kan använda mallen?</i>	6
<i>Hur kan mallen användas?</i>	6
<i>P-pillerprojektet: att förebygga oönskade graviditeter i en stadsdel</i>	6
<i>Projektet Tallriken - ett projekt på högstadiet</i>	7
<i>Projektet</i>	7
FRÅGEMALL - UTAN EXEMPEL	9
<i>Projektets struktur</i>	9
<i>Projektets process</i>	12
<i>Projektets resultat</i>	16
FRÅGEMALL - MED EXEMPEL	18
<i>Projektets struktur</i>	18
<i>Projektets process</i>	21
<i>Projektets resultat</i>	23

Förord

Statens folkhälsoinstitut har till huvuduppgift att förbättra folkhälsan. Att förbättra folkhälsan är ofta ett långsiktigt arbete och under de senare åren har kraven på att detta arbete skall vara kunskapsbaserat ökat.

Efterfrågan på olika metoder och hjälpmedel för hur man kan arbeta kunskapsbaserat har därmed också växt. Ett verktyg som visat sig värdefullt för att stödja kvalitetsarbetet i såväl enklare som mer komplexa folkhälsoprojekt finns i skriften ”Att lyckas med folkhälsoprojekt - Kvalitetssäkring” som utvecklades under 1990-talet. Genom att ta ställning till de frågor som ställs i verktyget ökar förutsättningarna för bland annat att målen uppfylls, att en löpande uppföljning genomförs och att kvaliteten utvecklas.

Denna skrift är en uppdatering av tidigare utgåva som givits ut av Landstingsförbundet, numera Svenska Kommuner och Landsting.

Statens folkhälsoinstitut

Gunnar Ågren

Att lyckas med folkhälsoprojekt

Idag genomförs många projekt och program inom det förebyggande folkhälsoarbetet i landsting/regioner, kommuner, organisationer osv. Eftersom målen ofta ligger långt fram i tiden kan det vara svårt att veta om man är på rätt väg. Det saknas enkla metoder att följa upp projekten och kontrollera att arbetet håller god kvalitet. Detta innebär också att de som arbetar med folkhälsoprojekt har svårt att visa på resultat.

Är målen tillräckligt tydliga? Är målgruppen rätt? Finns det tillräckliga resurser, kompetens? Går budskapet fram? I den här skriften presenteras *en mall med frågor* som underlättar arbetet vid planering av projekten och under tiden de pågår samt när de ska följas upp.

Frågemallen är upplagd så att positiva svar visar att projektet har ett bra upplägg och bedrivs på ett sådant sätt att det ska ge resultat med hög kvalitet. Negativa svar visar på motsatsen eller åtminstone på brister i planering och genomförande. I facktermer talar man om att ”kvalitetssäkra” ett projekt.

Man brukar skilja mellan tre aspekter på kvalitet: struktur, process och resultat. Struktur innebär organisation av verksamhet och resurser. Process anger vilka aktiviteter som utförs i projektet och resultat är just resultat, det vill säga något som kan uttryckas i mätbara termer.

Frågorna är uppdelade i olika områden som forskning och erfarenhet visat är viktiga för förebyggande arbete.

Vi vill göra användarna uppmärksamma på att frågemallen genomgår ständiga förändringar och denna upplaga skiljer sig därför från de tidigare.

Frågemallen bygger på en rapport ”Kvalitetsindikatorer för primärpreventiva program på befolkningsnivå” som har testats inom olika folkhälsoprojekt, bland annat skadeförebyggande och sex- och samlevnadsprojekt. Rapporten har tagits fram av en grupp erfarna folkhälsoarbetare vid en masterskurs i folkhälsovetenskap vid Karolinska institutet och presenteras här i förenklad version.

År 1994 gav Landstingsförbundet ut skriften ”Att lyckas med hälsoprojekt – Kvalitetssäkring” (senare ”Att lyckas med folkhälsoprojekt – Kvalitetssäkring”) Från och med hösten 2005 ger Statens folkhälsoinstitut ut en version av skriften. Se också den vetenskapliga artikeln ”Quality indicators for health promotion programmes” i Health Promotion International 2001.

Vem kan använda mallen?

I första hand är den tänkt att kunna användas av alla som arbetar med förebyggande projekt. Det kan gälla både större och mindre projekt eller program inom landsting, kommuner, organisationer, folkrörelser, fackföreningar med mera. Men också skolprojekt, föräldravandringar, grannsamverkan och liknande.

Hur kan mallen användas?

Mallen är i första hand avsedd för kvalitetssäkring men kan också användas för planering och uppföljning av folkhälsoprojektet.

Alla frågor behöver inte besvaras, det går bra att hoppa över dem som inte passar in. Istället kan man lägga till egna frågor som är av betydelse för det egna projektet.

Frågorna kan också besvaras olika ingående. Stora projekt kanske fordrar att de diskuteras djupare och besvaras genom mer noggranna undersökningar, mätningar, enkäter och dylikt.

Mindre projekt kräver enklare svar, kanske bara ja eller nej. Vid ett nej får man fråga sig vad som behöver åtgärdas och om det i så fall är meningsfullt och rimligt. Man måste sätta det i relation till vilka arbetsinsatser och resurser som krävs.

I vissa fall kan det vara värdefullt att någon utomstående leder arbetet.

Skriften beskriver inga vetenskapliga mätmetoder utan ger enkla exempel hur man kan följa upp arbetet.

Att kvalitetssäkra folkhälsoprojekt är en process som ständigt ska pågå.

Nedan följer en kortfattad beskrivning av två helt olika typer av folkhälsoprojekt. Det ena handlar om att förebygga oönskade graviditeter och det andra om att ändra kostvanor. I frågemallen hänvisas bland annat till dessa när det gäller att förtydliga frågorna med exempel.

P-pillerprojektet: att förebygga oönskade graviditeter i en stadsdel

I en stadsdel bor cirka 4.000 personer. Abortstatistiken visar att 4,5 procent av kvinnorna gjorde abort. Tre år senare var siffran 25 procent. I andra stadsdelar ligger aborttalet på cirka 2,5 - 3,5 procent.

Folkhälsogruppen i området, tillsammans med primärvården, enas om att kartlägga problemet och analysera orsaken till det höga aborttalet samt att arbeta aktivt med förebyggande insatser riktade till kvinnor bosatta i stadsdelen. Målgruppen är kvinnor 15-45 år och målet är att minska det höga aborttalet. Delmål är att kartlägga orsaken samt att erbjuda kvinnorna lättillgänglig preventivmedelsrådgivning. Det sker genom förstärkt preventivmedelsrådgivning på vårdcentralen, både dag- och kvällstid. Gratis p-piller till alla kvinnor samt utökade resurser för sex- och samlevnadsrådgivning för ungdomar.

Dessutom får alla kvinnor fylla i en frivillig och anonym enkät om sina förhållanden. Information skickas till alla kvinnor i stadsdelen, till lokalpress, apotek, bibliotek mm.

Projektet Tallriken - ett projekt på högstadiet

Det nya ämnet datalära ska byggas upp på Östskolans högstadium. Den ansvarige läraren letar efter program som kan inspirera och motivera eleverna. Han hittar programmet Tallriken. Eleverna får lägga in vissa data om egen längd, vikt och motion samt allt de åt föregående dag. Programmet visar sedan snabbt hur väl de fyller eller överskrider sina näringsbehov genom illustrativa staplar.

Eleverna blir mycket entusiastiska över denna övning och diskuterar resultaten livligt. När läraren samlar in den skriftliga redovisningen som datorn skrivit ut, ser han att flera flickor har ett både lågt och felaktigt fördelat näringsintag.

De äter ingen frukost och knappast lunch. Läraren vet att det finns flera undersökningar som visar samband mellan dålig frukost och dåliga skolprestationer. Han får idén att starta ett projekt där han ska använda elevernas intresse för programmet för att förbättra deras matvanor.

Projektet

Läraren bildar en arbetsgrupp med studierektor, skolsköterska och lärare i hemkunskap.

Projektet ska ha följande steg:

Alla i årskurs 8 får göra programmet Tallriken. Resultaten bearbetas av dataläraren. Han pratar med de elever som visar väldigt dåligt näringsintag och motiverar dem att söka skolsköterskan. Hon får ha samtal med dem och eventuellt deras föräldrar.

De mer generella resultaten ges till hemkunskapsläraren som kan använda dem som utgångspunkt för diskussioner på hemkunskapen om hur klassens hälsa och skolresultat kan förbättras genom att lära sig laga och äta rätt mat.

Projektgruppen har vänt sig till en universitetsinstitution som sysslar med förebyggande arbete för att få inspiration hur de ska jobba med eleverna.

I slutet av årskurs 8 får alla elever göra om programmet Tallriken.

Frågemall - utan exempel

Projektets struktur

Mål

För att kunna formulera tydliga mål måste man definiera det/de problem man vill åtgärda. Beskriv det aktuella folkhälsoproblem som ligger till grund för projektet. Ju tydligare man formulerar olika mål, desto lättare strävar man åt samma håll.

1. Har ni satt upp

a) övergripande mål ?

- vad vill ni uppnå med projektet?

b) delmål?

- finns det andra mål?

2. Har ni tagit hänsyn till de skillnader som finns i hälsa mellan olika befolkningsgrupper, när ni formulerar målen?

3. Är målen så tydliga att det går att mäta resultat?

Målgrupp

Det är bra om det finns statistik eller andra fakta som visar att man valt rätt målgrupp. Beslutet om målgrupp kan också grunda sig på andra orsaker, ett aktuellt ämne, ett stort intresse eller liknande.

4. Vilken befolkningsgrupp vänder ni er till?

5. Varför har ni valt denna målgrupp?

- vad grundar ni bedömningen på?
- finns den statistik/de fakta ni behöver?

Modell

För att kunna genomföra ett projekt är det viktigt att i förväg ha tänkt igenom hur man ska gå tillväga. Det kan ske i form av en plan eller skiss.

6. Finns det någon skiss eller plan?

- har någon ritat eller på annat sätt beskrivit projektets olika delar/steg?

7. Har ni planerat någon regelbunden kvalitetsuppföljning?

- har ni bestämt i projektplanen hur ofta ni ska göra uppföljning?
- har ni bestämt hur ni ska följa upp den genomgång ni gör just nu?

8. Har ni diskuterat etik?

- finns det moraliska betänkligheter? kränker ni någons integritet?

Ansvar

Erfarenheter visar att det är mycket viktigt för ett projekt att det är tydligt förankrat hos politiker, styrelse e dyl. samt att beslutet fattats på rätt nivå.

9. Vem har fattat beslut om projektet och på vilken nivå?

- chefsnivå, politiskt beslut, styrelse e dyl.?

10. Har projektet stöd hos andra viktiga beslutsfattare?

- politiker/styrelse/VD/fack?

11. Är ansvaret tydligt mellan projektledning och ledningsgrupp eller liknande?

– vet projektledaren sitt ansvar och sina befogenheter ?

Organisation

*Det är viktigt att projektet har god förankring i ”moderorganisationen”
men också möjlighet att jobba självständigt.*

12. Finns det beslut eller dokument som visar på avgränsning och självständighet mellan projektet och annan verksamhet?

13. Har ni bestämt vem som ska leda projektet och hur organisationen ska se ut?

– vem ska vara projektledare och vilka ska dessutom medverka?

14. Har alla som medverkar i projektet klart för sig vilka arbetsuppgifter var och en ansvarar för och vilka befogenheter de har?

15. Har ni en realistisk tidsplanering?

– finns tillräckligt med avsatt tid för inblandade? kommer ni att hinna med på den tid som är beräknad?

Resurser

Det är betydelsefullt att projektet självt kan besluta om sina resurser för att kunna anpassa dem till behoven. En viktig förutsättning är också de medverkandes kompetens och utveckling.

16. Har projektet fått de resurser som krävs?

– har ni personal, lokaler och speciellt avsatta pengar för att kunna uppfylla målen?

17. Vem kan bestämma över avsatta resurser?

– kan ni inom projektet bestämma hur pengar och personal ska användas?

18. Har medverkande i projektet de kunskaper som krävs?

– har medverkande tillräckliga kunskaper i det som projektet ska jobba med?

– har speciell utbildning anordnats?

– har medel avsatts i budget för kommande utbildning?

Projektets process

Förankring/deltagande

Det är viktigt att alla organisationer och individer som berörs av projektet känner sig delaktiga, dvs. att projektet är ordentligt förankrat. Projektet kan annars lätt drabbas av onödigt motstånd.

19. Har ni berett alla berörda organisationer/personer möjlighet att delta?

– har alla blivit informerade om projektet?

20. Vad ska de deltagande organisationerna göra?

– kan ni göra en lista över organisationernas åtaganden?

21. Vilken typ av samarbetsformer finns?

– har organisationerna själva tagit formellt beslut om att delta?

– finns kontrakt/avtal med organisationerna?

– har projektet fått pengar från eller bidragit med pengar till organisationerna?

22. Kan ni följa upp i vilken mån personer i er organisation accepterar projektet?

– är de med på projektets mål? känner de sig delaktiga?

23. Har ni någon lägsta nivå på engagemanget för att organisationerna ska anses delta?

24. Finns det inskrivet i projektet hur ni ska informera beslutsfattare om vad som händer i projektet?

– har ni planerat nyhetsblad, möten e dyl.?

25. Har ni listat eventuella motkrafter mot projektet?

a) på samhällsnivå?

b) på organisationsnivå?

c) på individnivå?

26. Kan ni följa upp i hur stor utsträckning organisationer och personer deltar i projektet?

– gör de det ni förväntar er? kommer de på möten?

Nätverk

Ett projekt kan ha flera olika nätverk av olika karaktär. Ett nätverk kan vara ett antal personer, enskilda eller från olika organisationer, som inte behöver vara experter men har en betydelsefull roll i projektet. Vissa projekt förutsätter att det finns nätverk som hjälper till att föra ut budskapet och nå målgruppen.

Bestäm vilka som ingår i era nätverk.

27. Har ni listat dem som ingår i nätverken?

a) på organisationsnivå?

– kan ni göra en adresslista över alla organisationer/företag som ingår?

b) på individnivå?

– kan ni göra en adresslista över alla personer som ingår?

28. Fattas det viktiga personer, organisationer i nätverken?

29. Kan nätverken utvärdera sitt eget arbete?

– finns enkäter eller träffar inplanerade?

30. Finns det möjligheter för nätverken att utveckla/utbilda sig?

– finns det resurser avsatta inom projektet eller inom nätverket?

31. Hur uppmuntrar och stöttar ni eldsjälarna?

– eldsjälarna håller igång arbetet och behöver extra energi för att ge energi tillbaka.

Mottagande

Ofta riktar sig folkhälsoprojekt till befolkningen, eller delar av den, med information för att kunna påverka och förändra ett hälsofarligt beteende, eller med åtgärder för att främja hälsan. Det är viktigt att följa upp om och hur de tar emot budskapet.

32. Kan ni mäta att budskapet når målgruppen?

– gör ni enkäter eller andra undersökningar?
– mäter ni hur stor del av målgruppen som nås?

33. Kan ni följa upp hur målgruppen uppfattar budskapet?

– vilka reaktioner finns och hur används kunskaperna

34. Kan ni följa upp hur nätverken uppfattar budskapet?

– nätverket kan missuppfatta budskapet

Projektets resultat

Det är bra att ha återkommande kontrollstationer, inte minst om målen ligger långt fram i tiden. Man måste alltid kontrollera att man är på rätt väg, mot de uppsatta målen för projektet.

Resultat kan vara svåra att mäta. Om man inte hittar enkla metoder kan det vara bra att ta hjälp av en folkhälsoenhet eller forsknings- och utvecklingsenhet. Man bör också diskutera ev. oväntade och oönskade effekter av projektet.

Beteendeförändringar

Man bör försöka mäta beteendeförändringar som man tror ska leda till förbättrad hälsa, t ex att använda preventivmedel, att sluta röka, att använda cykelhjälm.

35. Kan ni mäta om målgruppens kunskaper, attityder och beteenden förändras?

– genom enkäter, statistik, intervjuer e dyl.?

36. Är ni på väg mot målen?

Förändringar i sjuklighet och dödlighet

Att mäta förändringar i sjuklighet och dödlighet är inte meningsfullt i alla projekt eftersom resultatet kanske inte visar sig förrän efter 20-30 år. Exempel på detta är sluta röka-projekt.

37. Kan ni mäta förändringar i vårdkonsumtion, sjuklighet och dödlighet genom olika dataregister?

38. Vad vet ni om kvalitén på den statistik ni använder?

39. Är ni på väg mot målen?

Miljö-, verksamhets- och samhällsförändringar

Det är viktigt att projektet bidrar till en hälsofrämjande miljö.

40. Kan ni mäta eller beskriva förändringar i miljön, samhället och i viktiga verksamheter?

– i miljö, service, utbud?

41. Är ni på väg mot målen?

Vidmakthållande

Målsättningen med folkhälsoprojekt skall vara att arbetet på sikt införlivas i en reguljär verksamhet.

42. Vad har ni planerat för projektets vidmakthållande?

Frågemall - med exempel

Projektets struktur

Mål

För att kunna formulera tydliga mål måste man definiera det/de problem man vill åtgärda. Beskriv det aktuella folkhälsoproblem som ligger till grund för projektet. Ju tydligare man formulerar olika mål, desto lättare strävar man åt samma håll.

1. Har ni satt upp

a) övergripande mål ?

– vad vill ni uppnå med projektet?

Exempel: Att minska aborterna inom ett speciellt område. Att förbättra matvanorna hos högstadieelever.

b) delmål?

– finns det andra mål?

Exempel: Fler som äter p-piller. Samarbete mellan organisationer. Nå viktiga grupper t. ex föräldrar. Utbilda ett visst antal personer. Dela ut informationsmaterial.

2. Har ni tagit hänsyn till de skillnader som finns i hälsa mellan olika befolkningsgrupper, när ni formulerar målen?

3. Är målen så tydliga att det går att mäta resultat?

Exempel: Aborterna minskade med x procent. X procent av eleverna förändrade sina matvanor till det bättre.

Målgrupp

Det är bra om det finns statistik eller andra fakta som visar att man valt rätt målgrupp. Beslutet om målgrupp kan också grunda sig på andra orsaker, ett aktuellt ämne, ett stort intresse eller liknande.

4. Vilken befolkningsgrupp vänder ni er till?

Exempel: Ett abortförebyggande projekt kan vända sig till kvinnor mellan 15 och 45 år. Ett kostprojekt till alla elever i årskurs 8.

5. Varför har ni valt denna målgrupp?

– vad grundar ni bedömningen på?

– finns den statistik/de fakta ni behöver?

Exempel: Abortstatistik för stadsdelen. Klagomål från föräldrar.

Modell

För att kunna genomföra ett projekt är det viktigt att i förväg ha tänkt igenom hur man ska gå tillväga. Det kan ske i form av en plan eller skiss.

6. Finns det någon skiss eller plan?

– har någon ritat eller på annat sätt beskrivit projektets olika delar/steg?

Exempel: Vilka är de viktigaste aktiviteterna? Vilka är de viktigaste aktörerna (ex föreningsliv, rektor, preventivmedelsrådgivning, distriktssköterska)? Vilken tidsplanering har ni?

7. Har ni planerat någon regelbunden kvalitetsuppföljning?

– har ni bestämt i projektplanen hur ofta ni ska göra uppföljning?
– har ni bestämt hur ni ska följa upp den genomgång ni gör just nu?
Exempel: Skolsköterskan, studierektorn och dataläraren träffas en gång om året i projektet Tallriken och följer upp.

8. Har ni diskuterat etik?

– finns det moraliska betänkligheter? kränker ni någons integritet?
Exempel: En personlig enkät vid preventivmedelsrådgivning kan uppfattas som kränkande.

Ansvar

Erfarenheter visar att det är mycket viktigt för ett projekt att det är tydligt förankrat hos politiker, styrelse e dyl. samt att beslut fattats på rätt nivå.

9. Vem har fattat beslut om projektet och på vilken nivå?

– chefsnivå, politiskt beslut, styrelse e dyl.?

10. Har projektet stöd hos andra viktiga beslutsfattare?

– politiker/styrelse/VD/fack?

11. Är ansvaret tydligt mellan projektledning och ledningsgrupp eller liknande?

– vet projektledaren sitt ansvar och sina befogenheter?
Exempel: Vem kan fatta beslut om den dagliga verksamheten och dess utveckling? Vem fattar beslut om möten, informationsblad etc.?
Finns det nedtecknat?

Organisation

Det är viktigt att projektet har god förankring i ”moderorganisationen” men också möjlighet att jobba självständigt.

12. Finns det beslut eller dokument som visar på avgränsning och

självständighet mellan projektet och annan verksamhet?

13. Har ni bestämt vem som ska leda projektet och hur organisationen ska se ut?

– vem ska vara projektledare och vilka ska dessutom medverka?

14. Har all personal i projektet klart för sig vilka arbetsuppgifter var och en ansvarar för och vilka befogenheter de har?

Exempel: Dataläraren gör en enkät. Hemkunskapsläraren genomför undervisning. Skolsköterskan deltar i föräldramöten.

15. Har ni en realistisk tidsplanering?

– finns tillräckligt med avsatt tid för inblandade? kommer ni att hinna med på den tid som är beräknad?

Exempel: Kan skolan avsätta tid att fylla i och bearbeta enkäten i projektet Tallriken. Kan skolan avsätta tid för möten med de inblandade?

Resurser

Det är betydelsefullt att projektet självt kan besluta om sina resurser för att kunna anpassa dem till behoven. En viktig förutsättning är också de medverkandes kompetens och utveckling.

16. Har projektet fått de resurser som krävs?

– har ni personal, lokaler och speciellt avsatta pengar för att kunna uppfylla målen?

Exempel: Preventivmedelsmottagningen fick möjlighet att ha kvällsöppet. Mottagningen fick ny lokal. Gratis p-piller. Pengar till utbildning.

17. Vem kan bestämma över avsatta resurser?

– kan ni inom projektet bestämma hur pengar och personal ska användas?
– hur redovisas ekonomin?

Exempel: Skolsköterskan bestämmer om hon vill köpa in filmer, litteratur eller om hon hellre satsar pengarna på annat. Projektledaren redovisar årligen ekonomin.

18. Har medverkande i projektet de kunskaper som krävs?

– har medverkande tillräckliga kunskaper i det som projektet ska jobba med? har speciell utbildning anordnats?

– har medel avsatts i budget för kommande utbildning?

Exempel: Utbildning anordnades i stadsdelen. I projektet Tallriken togs hjälp av en vetenskaplig institution för folkhälsoarbete.

Projektets process

Förankring/deltagande

Det är viktigt att alla organisationer och individer som berörs av projektet känner sig delaktiga, dvs. att projektet är ordentligt förankrat. Projektet kan annars lätt drabbas av onödigt motstånd.

19. Har ni berett alla berörda organisationer/personer möjlighet att delta?

– har alla blivit informerade om projektet?

Exempel: I abortprojektet glömde man i första omgången bort att informera specialistmottagningen på sjukhuset. De visade sig senare ha betydelse för personalens utbildning.

20. Vad ska de deltagande organisationerna göra?

– kan ni göra en lista över organisationernas åtaganden?

Exempel: Apoteket – där lämnas p-piller ut och personalen ska också informera om p-piller.

21. Vilken typ av samarbetsformer finns?

– har organisationerna själva tagit formellt beslut om att delta?

Exempel: Fristående ungdomsmottagningar och RFSU har utsett representanter i projektgruppen.

– finns kontrakt/avtal med organisationerna?

Exempel: Ett kontrakt skrivs om att projektet satsar pengar under förutsättning att ett visst antal föräldrar deltar i aktiviteten.

– har projektet fått pengar från eller bidragit med pengar till organisationerna?

22. Kan ni följa upp i vilken mån personer i berörda organisationer accepterar projektet?

– är de med på projektets mål? känner de sig delaktiga?

Exempel: Att göra en rundringning/enkät till några olika personer i berörda organisationer.

23. Har ni någon lägsta nivå på engagemanget för att organisationerna ska anses delta?

Exempel: Det finns en utsedd person. Det finns ett formellt avtal.

24. Finns det inskrivet i projektet hur ni ska informera beslutsfattare om vad som händer i projektet?

– har ni planerat nyhetsblad, möten e dyl.?

Exempel: Folkhälsogruppen och sjukvårdsstyrelsen i området får information när abortprojektet har avslutats.

25. Har ni listat eventuella motkrafter mot projektet?

a) på samhällsnivå?

Exempel: En stor omflyttning i stadsdelen kan göra det svårt att jobba med abortprojektet. Förhöjd arbetslöshet kan påverka ett folkhälsoprojekt negativt.

b) på organisationsnivå?

Exempel: Ett byte av politisk majoritet eller organisationsförändringar.

c) på individnivå?

Exempel: En chef i nyckelposition som är negativ till förebyggande hälsoarbete.

26. Kan ni följa upp i hur stor utsträckning organisationer och personer deltar i projektet?

– gör de det ni förväntar er? kommer de på möten?

Exempel: Kommer alla personer i abortprojektet på alla möten?

Kommer de med idéer?

Nätverk

Ett projekt kan ha flera nätverk av olika karaktär. Ett nätverk kan vara ett antal personer, enskilda eller från olika organisationer, som inte behöver vara experter men har en betydelsefull roll i projektet. Vissa projekt förutsätter att det finns ett nätverk som hjälper till att föra ut budskapet och nå målgruppen.

Bestäm vilka som ingår i era nätverk.

27. Har ni listat dem som ingår i nätverket/nätverken?

a) på organisationsnivå?

– kan ni göra en adresslista över alla organisationer/företag som ingår?

b) på individnivå?

– kan ni göra en adresslista över alla personer som ingår?

28. Fattas det viktiga personer, organisationer i nätverket/nätverken?

Exempel: De privatpraktiserande gynekologerna i stadsdelen var inte med från början.

29. Kan nätverket/nätverken utvärdera sitt eget arbete?

– finns enkäter eller träffar inplanerade?

Exempel: Möten med hushållslärarna om kostundervisningen.

30. Finns det möjligheter för nätverket/nätverken att utveckla/utbilda sig?

– finns det resurser avsatta inom projektet eller inom nätverket?

Exempel: Alla i nätverket får fortbildning i abortförebyggande arbete. Ett nyhetsblad med idéer och tips skickas ut regelbundet.

31. Hur uppmuntrar och stöttar ni eldsjälar?

– eldsjälar håller igång arbetet och behöver extra energi för att ge energi tillbaka.

Exempel: Skolsköterskan i projektet Tallriken får delta i ett seminarium om bättre matvanor.

Mottagande

Ofta riktar sig folkhälsoprojekt till befolkningen, eller delar av den, med information för att kunna påverka och förändra ett hälsofarligt beteende eller med åtgärder för att främja hälsan. Det är viktigt att följa upp för om och hur de tar emot budskapet.

32. Kan ni mäta att budskapet når målgruppen?

- gör ni enkäter eller andra undersökningar?
- mäter ni hur stor del av målgruppen som nås?

Exempel: Man kan fråga besökande vid preventivmedelsmottagningen hur de fått information om projektet.

Exempel: Genom enkät mäta hur många i stadsdelen som nåtts av information om abortprojektet.

33. Kan ni följa upp hur målgruppen uppfattar budskapet?

- vilka reaktioner finns och hur används kunskaperna

Exempel: Projektet Tallriken hittar alla med dåliga matvanor och följer efter en tid upp för att se om det skett någon förändring efter kostinformationen.

34. Kan ni följa upp hur nätverket uppfattar budskapet?

- nätverket kan missuppfatta budskapet

Exempel: I ett sex- och samlevnadsprojekt är huvudbudskapet att använda kondom. En uppföljning visade att många i nätverket i stället avrått ungdomar från sexuella kontakter överhuvudtaget.

Projektets resultat

Det är bra att ha återkommande kontrollstationer, inte minst om målen ligger långt fram i tiden. Man måste alltid kontrollera att man är på väg mot de uppsatta målen för projektet.

Resultat kan vara svåra att mäta. Om man inte hittar enkla metoder kan det vara bra att ta hjälp av en folkhälsoenhet eller en forsknings- och utvecklingsenhet.

Man bör också diskutera ev. oväntade och oönskade effekter av projektet.

Beteendeförändringar

Man bör försöka mäta beteendeförändringar som man tror ska leda till förbättrad hälsa, t ex att använda preventivmedel, att sluta röka, att använda cykelhjälm.

35. Kan ni mäta om målgruppens kunskaper, attityder och beteenden förändras?

- genom enkäter, statistik, intervjuer e dyl.?

Exempel: I projektet Tallriken mäter dataläraren matvanorna efter hälsoupplýsning. På apoteket mäter man hur många p-piller som förskrivits.

36. Är ni på väg mot målen?

Exempel: P-pillerförskrivningen har ökat med 15%. 10% fler elever äter frukost.

Förändringar i sjuklighet och dödlighet

Att mäta förändringar i sjuklighet och dödlighet är inte meningsfullt i alla projekt eftersom resultatet kanske inte visar sig förrän efter 20-30 år. Exempel på detta är sluta-röka-projekt.

37. Kan ni mäta förändringar i vårdkonsumtion, sjuklighet och dödlighet genom olika dataregister?

Exempel: Abortstatistik varje kvartal.

38. Vad vet ni om kvalitén på den statistik ni använder?

39. Är ni på väg mot målen?

Exempel: Aborterna har minskat med 5%.

Miljö-, verksamhets- och samhällsförändringar

Det är viktigt att projektet bidrar till en hälsofrämjande miljö.

40. Kan ni mäta eller beskriva förändringar i miljön, samhället och viktiga verksamheter?

– i miljö, service, utbud?

Exempel: Utdelning av gratis p-piller. Förbättring av öppettiderna för preventivmedelsrådgivning. Utdelning av frukt som mellanmål.

41. Är ni på väg mot målen?

Vidmakthållande

Målsättningen med folkhälsoprojekt skall vara att arbetet på sikt införlivas i en kontinuerlig verksamhet.

42. Vad har ni planerat för projektets vidmakthållande?

Exempel: Landstinget beslutar att subventionera p-piller.